

ARBEID
OG HELSE
ÅPEN ARENA
2013

Rapport

Arbeid og Helse - Åpen arena
16. - 17. januar 2013

Innhold

Innledning.....	4
Arbeid og helse - Åpen arena 2013.....	6
Utfordringer.....	6
Inspirasjons - og kunnskapstorget	8
Forløperne til Åpen arena	9
Sammendrag av resultatet	10
Tilbakemeldinger fra arbeidsminister Anniken Huitfeldt og statssekretær Kjell Erik Øie.....	6
Program, innhold og prosesser på Åpen arena 2013....	18
Dag 1 av Arbeid og helse – Åpen arena.....	18
Dag 2 av Arbeid og helse – Åpen arena 2013.....	24

Foto: Kristinn Gudlaugsson

Rehabiliteringssenteret AiR as
Haddlandsvegen 20
3864 Rauland
Tlf 35 06 28 00
post@air.no
www.arbeidoghelse.no

Innledning

Arbeid og helse – Åpen arena ble arrangert 16. og 17. januar på Quality Hotell Expo på Fornebu. Arenaen gikk over to dager og samlet ca. 200 deltakere fra ulike fagfelt innenfor områdene arbeid og helse (forskere, brukere og praktikere med flere).

Deltakerne ble invitert til en innovasjonsarena – for å bidra til en dialog rundt utfordringer relatert til arbeidsdeltakelse og helseplager – med mål om å søke nye løsninger på dagens og fremtidens utfordringer.

Det var derfor ingen tradisjonelle foredrag eller innlegg fra podiet, men heller et fokus på gruppeprosesser, kunnskapsinnhenting fra et kunnskapstorg, og kunnskapsdeling mellom deltakere.

Denne teksten er rapporten fra arenaen. Gjennom tekst og bilder presenteres hva som skjedde og hvilke resultater arenaen fikk. Teksten forsøker å gi et bilde av mangfoldet av ideer, kunnskap og innovasjonsprosesser som arenaen representerer. Rapporten foreligger både i papirformat og på nett.

Arbeid og helse – Åpen arena arrangeres av AiR – Nasjonalt kompetansesenter for arbeidsretta rehabilitering (Kompetansesenteret), og utgjør det største kontaktpunktet for fagfeltet i løpet av året.

Rapporten vil først presentere noen av premissene for, og arbeidet i forkant av Åpen arena 2013. Deretter følger et sammendrag av resultatene. Til sist beskrives prosessen og innholdet i løpet av de to dagene arrangementet pågikk.

Tema for Åpen arena 2013 var:

”Nye utfordringer mellom arbeid og helse åpner for innovasjon”.

Bannere med innspill fra tidligere arrangementer ble vist frem i stor-salen.

Resultat av arbeidet med utfordringer mellom arbeid og helse

Dette året hadde Åpen arena et todelt mål. For det første skulle arenaen legge til rette for at deltagerne kunne ta med seg ideer, kunnskap og innovative løsninger tilbake til sin arbeidsplass. For det andre var det i år fokus på å skape et resultat av arenaen som kunne deles med de som treffer beslutninger som har konsekvenser for arbeid og helse, representert ved arbeidsminister Anniken Huitfeldt og helse- og omsorgsminister Jonas Gahr Støre. Gahr Støre ble forhindret fra å delta og statssekretær Kjell Erik Øie gikk inn i hans sted. Øie har ansvaret for samhandlingsreformen og skriver også en stortingsmelding om innovasjon i helse- og omsorgstjenesten. To områder som har stor betydning for mange av deltakerne på arenaen.

Det er femte gang Åpen arena arrangeres. Ut fra en visjon om å kunne resultere i nyskaping og læring omsatt i konkrete forbedringstiltak og relevante og betydningsfulle nettverk, har arenaen hvert år luftet temaer og problemstillinger som har opptatt fagfeltet. På årets konferanse var det spesielt viktig å ha en forståelse for kontinuiteten mellom de fem årenes konferanser.

Arbeidsminister Anniken Huitfeldt (nr 2 fra venstre) og statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet Kjell Erik Øie (t. h.) besøkte Åpen arena for å motta resultatet av deltakernes arbeid. Her med Sveit Kostveit (Rehabiliteringssenteret AiR) og Marianne Sempler (Nasjonalt kompetansesenter for arbeidsretta rehabilitering).

Prekonferanse

For fjerde gang ble det også arrangert en prekonferanse dagen før arenaen. Her var temaet Hva betyr arbeid? – Arbeidets relasjon til identitet og helse, og betydning for prognose ved sykdom. Et viktig fokus på prekonferansen var arbeidets betydning og utviklingen av hvordan mennesker har sett på arbeid opp gjennom historien. Se [Vedlegg 1](#) for oppsummeringsrapport fra prekonferansen, eller les den som pdf på nettet.

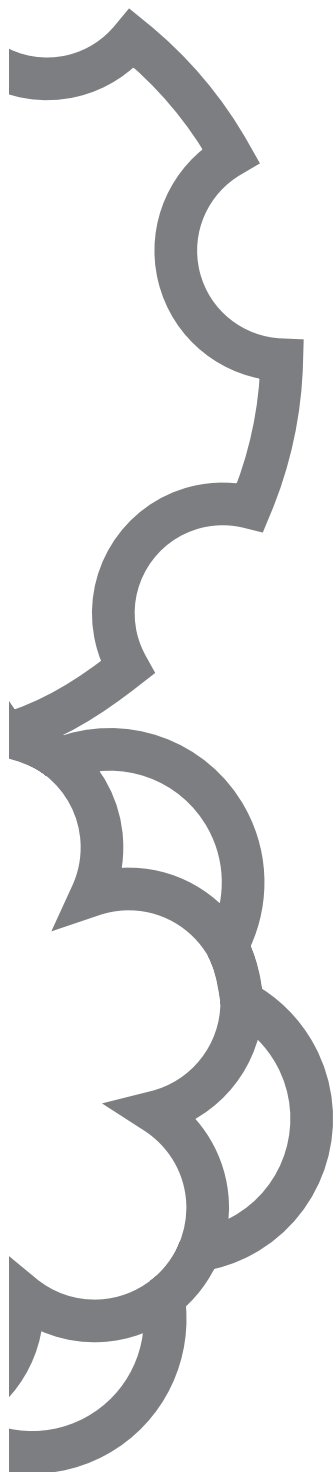
Utfordringer

Åpen arena 2013 var i år utfordringsbasert. Det vil si at deltakerne ble invitert til å jobbe med utgangspunkt i konkrete utfordringer innenfor områdene arbeid og helse som fordrer ny praksis. For å finne relevante og viktige utfordringer for de mange og ulike fagfeltene innen arbeid og helse, hadde kompetansesenteret samarbeidet tett med flere faggrupper og tidligere deltakere fra Åpen arena. I løpet av høsten 2012 har disse aktørene kunnet foreslå konkrete utfordringer i skjæringsfeltet mellom arbeid og helse som trenger ny praksis.

Alle innspill ble samlet i en bruttoliste. Utfordringene ble så vurdert etter egnethet for metodene og sammensetningen av fagpersoner som skulle delta på arenaen. Noen utfordringer ble videreutviklet, og en del ble lagt til side for å kunne brukes ved andre samlinger og læringsarenaer. Les mer om utfordringene i [Vedlegg 2](#).

Utfordringene var sortert under tre hovedkategorier:

- a) Om arbeidsdeltakelse:** Arbeidsdeltakelse - en rett eller en plikt for alle?
- a) Om arbeid og helse:**
Jobb først eller helse først? Motsetninger eller nye muligheter?
- b) Om kvalitet og praksis:**
Hvordan skaper vi bedre kvalitet og praksis sammen?

Selv om Raskere tilbake 2018 er et viktig tema på feltene arbeid og helse for tiden, ble ikke dette valgt som egen utfordring. Raskere tilbake fikk heller ligge som et bakteppe, både konkret og metaforisk, for alle diskusjonene.

Inspirasjons- og kunnskapstorget ble rigget til i hotellets foajé.

Innovativ rombruk

Quality Hotel Expo er et helt nytt konferansehotell med mange muligheter for innovativ rombruk. Åpen arena tok i bruk en storsal, flere mindre grupperom, samt foajeen. Storsalen hadde flere storskjermers hvor dagens gang ble beskrevet i klartekst. En av deltakerne hadde fått innvilget skrivevolking og i noen av plennumssesjonene ble deres tolking formidlet også på en av de store skjermene. Dette for å vise et mulig tilgjengelig tiltak for hørselshemmede. Foajeen og mindre rom rundt storsalen ble brukt til et kunnskapstorg der deltakerne kunne hente inspirasjon til utvikling av egen praksis og i arbeidet med utfordringene.

Inspirasjons- og kunnskapstorget

I stedet for tradisjonelle foredragsholdere ble det i år rigget til et område kalt inspirasjons- og kunnskapstorget. Alle som ønsket å vise frem forskning, gode grep og praktiske eksempler på samhandling og koordinering, forløp eller tilbakeføring til arbeid, ble oppfordret til å delta på torget. Bidragene kom blant annet fra "Raskere tilbake" tilbud innen helse og Nav, arbeidsrettede rehabiliteringsinstitusjoner, en arbeidsgiverforening, en brukerrepresentant, kommuner, sykehus og private forskningsinstitusjoner. I tillegg stilte seks bokforlag ut både nye og andre relevante bøker i skjæringsfeltet mellom arbeid og helse.

Inspirasjons- og kunnskapstorget ble bemannet av to kunnskapsverter under konferansen. Vertene hadde oversikt over torget og kunne bistå deltakerne med nyttig informasjon og inspirasjon i arbeidet med utfordringene eller til utvikling av egen praksis. Torget var tilgjengelig for deltakerne under hele konferansen.

Presentasjonene var postere, filmer, bilder og tekst, powerpoint-presentasjoner, roll-ups og banner, brosjyrer, nettsteder osv. I tråd med arenaens mål om kunnskapsdeling ble det oppfordret til at presentasjonene på torget tydelig skulle vise hvor det var mulig å hente inn mer informasjon om emnet som ble presentert.

For deltakerliste på torget se [Vedlegg 3](#).

Torget var bemannet av to kunnskapsverter som stod til disposisjon gjennom hele arenaen, Thomas Johansen og Astrid Kvaal. Her er Astrid Kvaal (t. v.) i samtale med en deltaker.

Det var til tider høyt summenivå på kunnskapstorget.

Forløperne til Åpen arena 2013

For å komme inn i tankegangen til hvordan arenaen fungerer ble det viktig å vise frem for deltakerne hvordan den har fungert tidligere og hva som har vært diskutert og tatt opp. Derfor hadde arrangørene plassert bannere med hovedtrekk fra alle tidligere arenaer lett tilgjengelig for deltakerne. Hver arena er unik, men henger også sammen med den foregående i en pågående prosess: noen av temaene er like viktige i dag som for fire år siden, andre er lagt til side, og nye er kommet til.

Temaer på **tidligere** arenaer:

2009 Hva er våre muligheter for tverrfaglig samhandling?

Hovedfokus: Oppfølging etter ARR (arbeidsretta rehabilitering), arbeidsgiverlinken

2010 Hva kreves av samhandling mellom spesialisthelsetjenesten, Nav og det lokale nivået for å lykkes med tilbakeføring til arbeid

Hovedfokus: Hva kreves av samhandling mellom ulike aktører både på langs og på tvers, på lokalt og regionalt nivå?

2011 Samhandling med brukeren - arbeid som mål

Hovedfokus: Aktiv brukerdeltakelse, arbeid og helse går hånd i hånd

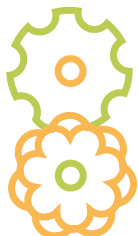
2012 Arbeid og helse i et inkluderende arbeidsliv

Hovedfokus: utfordringer og nøkler, egen rolle i et inkluderende arbeidsliv

Deltakerne går seg en tur mellom bannere i storsalen for å bli kjent med hva arenaen har vært tidligere. Seansen ble også brukt til å bli kjent med meddeltakere, da de som hadde vært med tidligere fortalte eventuelle nye deltakere om sine opplevelser.

Sammendrag av resultatet

Her følger et utdrag av resultatene av innovasjonsprosessene på Åpen arena 2013. Ut fra alle presentasjonene er følgende liste over de mest konkrete innspillene og ideene til forbedret praksis i skjæringsfeltet mellom arbeid og helse identifisert:

1. Nasjonal samkjøring digitalt; Felles kjernejournal; helse og arbeid (s. 37)
2. Nasjonale kunnskapsbaserte rutiner for kartlegging, valg av tiltak og oppfølging (s. 37)
3. Ny veileder for arbeid og helse (s. 49)
4. Felles kodepraksis ; arbeid og helse (s. 49)
5. Felles kvalitetsindikatorer; arbeid og helse (s. 49)
6. Arbeidshelse/arbeidsevne bør inn i prioriteringsforskriften (s.5)
 - behandling av arbeidshelse kan være tidskritisk
 - store samfunnsøkonomiske og menneskelige kostnader ved varig tap av arbeidsevne.
7. Forslag til reduksjon i sykefraværs %: Alle ansatte skal selv utforme en liste over mulige/ønskede arbeidsoppgaver som kan utføres ved eventuelt sykdom/skade. Listen diskuteres med sjef og tas med til legen. Øker arbeidstakers autonomi og engasjement for egen innsats. (s.5)
8. Gode retningslinjer for Dialogmøte 1 – ansvarliggjøring av roller (s.5)
9. Arbeidsgivere, Nav og fastleger får veiledning fra raskere tilbake i sykefraværsoppfølgingen
10. Samordne tverrfaglig kompetanse:
 - Eks Nav på sykehus (s.5 og s.27)
11. Samhandling må bli et fag i rehabilitering på linje med helsefagene (s.5)
12. Krev dokumentasjon av effekt (s.5)
13. Finansiering av ambulante tjenester over raskere tilbake (s.5)
14. Raskere tilbake inn i ordinære drift (s.5)
 - bort fra prosjektorganiseringen
15. Klarere retningslinjer for henvisning, (s.5)
 - slik at bruker får et tilbud tidlig i sykefraværsløpet

16. Raskere tilbaketilbud til nye pasientgrupper (s.5)
17. Gode, tilgjengelige evalueringsverktøy for raskere tilbake (s.4)
18. Det etableres gode kartleggingsverktøy; standardisering (s.4)
19. Pasienter med ekstra lange behandlingsforløp (f.eks visse kreftdiagnoser) skal ha mulighet for å inkluderes i Raskere Tilbake (s. 5)
20. Utvidet og gradert egenmelding (s.13)
21. Felles arenaer (s.4)
22. Arbeid som rehabiliterende tiltak (s.4)
23. Fjern diagnose som eneste fraværsgrunn (s. 13)
24. Samordne regelverk for Raskere Tilbake i regi av Nav/RHF (samme inkluderingskriterier)(s.4)
25. Igangsette tiltak før den ansatte blir borte fra jobb (s.5)
26. Felles løp (Nav /helse) – en standard for gruppen med uspesifikke, sammensatte plager – uavhengig diagnose! (s.5)
27. Fastlege vurderer å henvise til Raskere tilbake tiltak ved 1. sykemelding (s.5)
28. Takst som dekker fastlegens arbeid med samhandling på systemplan (s. 8.)
29. Tiltak for heve kunnskap om alternativer til sykemelding (s. 16)
30. Rådgivende overleger i Nav må følge opp fastlegene tettere . (s. 20)
31. Fastlegen må få pålegg om min. et legemøte i året med Nav (s.20)
32. Utvidet grønn resept (s. 25)
 - Tilbud om samtale/veiledning
 - Aktivitet/ trening
 - Forpliktende, raske og kortvarige løp
33. Én felles nettside:
 - med oversikt over alle raskere tilbake tilbud både i Nav og RHF (s.5)

Presentasjonene av resultatene, transkribert i tabellform og med bilde slik det ble presentert på arenaen kan ses i sin helhet i [Vedlegg 4.](#)

Om arbeidsdeltakelse: Arbeidsdeltakelse - en rett eller en plikt for alle?

Presentert av Sven Erik Valle Printz, Sørlandets rehabiliteringssenter, og Irene Øyeflaten, Nasjonalt kompetansesenter for arbeidsretta rehabilitering

Spørsmål som ble stilt i gruppene var: Er arbeid en rett eller en plikt? Et privilegium, eller kanskje en rettighet? Hva er viktigheten av å se forbi det tradisjonelle diagnosesynet? Hva kan vi? Er bestillingskompetansen på plass? Overbehandler vi? Har vi rett tiltak?

Gruppene tok opp hvilke holdninger de hadde til brukere for å få til arbeidsdeltakelse. Man må starte med seg selv og egne holdninger, og dermed vise respekt for enkeltindividet på ordentlig. Noen ville vekk fra kontrollbehovet overfor bruker. Dette kontrollbehovet er basert på misstillitt og burde kunne erstattes av en holdning der det gis tillitt til bruker og at individet tar ansvar selv.

En ting som ble diskutert mye var sykmelding og egenmelding. Det ble tatt til orde for et mer fleksibelt arbeidsliv og mer bruk av egenmelding eller fraværsmelding som på sikt vil skape mindre sykefravær. Å fjerne kravet om diagnose for sykmelding var også et aspekt som ble diskutert, siden diagnose ofte sier veldig lite om funksjonsevne.

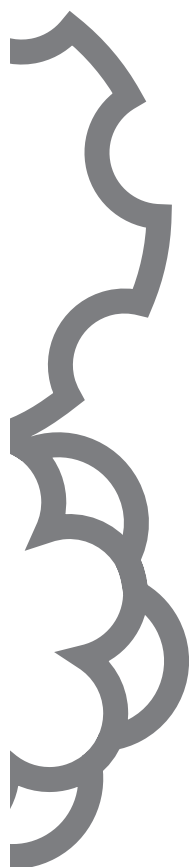
Det var også et ønske om å få fokus vekk fra de som utnytter systemet, fordi disse antageligvis er i mindretall. Unntaket er likevel de unge som faller utenfor arbeidslivet, der må spesi- fikke tiltak til.

På vegne av gruppene utfordret Ola Vea Gustavsen (t.v.) og Christina Wikstrøm Hilmarsen (ytterst til høyre) statsrådene for arbeid og helse til å ta et møte og snakke sammen én gang i uka.

Om arbeid og helse: Jobb først eller helse først? Motsetninger eller nye muligheter?

Presentert av Ola Vea Gustavsen, brukerrepresentant, og Christina Wikstrøm Hilmarsen, Røros rehabilitering

I gruppene ble det snakket om hva som skal komme først og hva som er viktigst av helse og arbeid. I tillegg ble begrepet «helse» utforsket; hva ligger i ordet? Helse kan være **hel se** eller **se hel**. Videre ble det påpekt at arbeid er en viktig del av det å være hel, og derfor bør det ikke være et spørsmål om hva som er viktigst av arbeid og helse. Helse og arbeid må gå hånd i hånd, ikke parallelt, for de går inn i hverandre og er en del av hverandre.

Noe annet som ble påpekt var utfordringen med kommunikasjon og samhandling. Hilmarsen poengterte at arbeidsretta rehabilitering, et felt hvor man prøver å få til samhandling, er et lite område ytterst i systemet. Men innenfor de store systemene arbeid og helse snakker man lite sammen. Hvis samarbeid skal bli mulig er endringen nødt til å komme ovenfra. De som sitter i toppen av systemet er nødt til å starte med å kommunisere med hverandre.

Brukermedvirkning ble også diskutert. Også her ble begrepet utforsket og det ble påpekt hvordan ordet «brukermedvirkning» kan deles i **bruker med virkning**.

Thomas Haugen (t.v.) og Håkon Lund fra Helsedirektoratet etterlyste kvalitetsmål på tilbake i jobb

Om kvalitet og praksis: Hvordan skaper vi bedre kvalitet og praksis sammen?

Presentert av Thomas Haugen og Håkon Lund, begge Helsedirektoratet

Selv om spørsmålsstillingene og innfallsvinklene til denne utfordringen var mange og forskjellige, var svarene gruppene hadde gitt ganske like.

Det ble observert at helse og arbeid er to verdener. For at disse verdenene skal samarbeide er det et stort behov for opprydning. Mange prosjekter har stor kreativitet og gode intensjoner, men området er fragmentert fremdeles. Grunnen til fragmenteringen er kanskje fordi mange institusjoner er private, eller pga usikkerhet i finansiering. Det bør skje en opprydning. Kanskje kan løsningen være å gå fra femti intervensjoner ned til å bli enige om ti? Og så gjøre individuelle tilpasninger innenfor dette.

Det ble også dratt en sammenligning mellom helse og arbeid på den ene siden, og Norge og Sverige, på den andre. Landene har mange likheter og mange like mål, men er samtidig helt forskjellige. Det snakkes forskjellig språk og det er forskjellige begreper, og det ville ikke være uproblematisk å slå dem sammen!

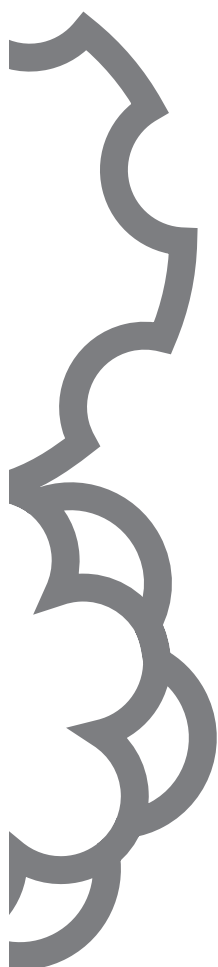
Til slutt ble det påpekt hvordan kvalitet innefor helsetjenester måles i dødelighet, infeksjoner eller lignende. Men det er ikke alltid dette som er viktig for folk flest. Det som er viktig er å få folk tilbake til jobb, og det bør være mulig å finne og bruke kvalitetsmål også her.

Oddgeir Tjomsland, Nav Vest-Agder Arbeidslivssenter, og Jostein Bentzen, Universitetssykehuset Nord-Norge presenterte innspillene fra Raskere tilbake-veggen.

Raskere tilbake

Presentert av Oddgeir Tjomsland, Nav Vest-Agder Arbeidslivssenter, og Jostein Bentzen, Universitetssykehuset Nord-Norge

Alle gruppene også ble utfordret på å se om det var ideer og innspill i gruppas arbeid som kunne gjelde Raskere tilbake i et fremtidsperspektiv. Den mest fremtredende beskjeden fra deltakerne var: Én ordning, én finansiering – en varig ordning med krav om intensjoner til, og faktiske resultater av «med arbeid som mål». Det var enighet om at informasjonsbehovet angående Raskere tilbake er stort, for hva er egentlig Raskere tilbake? Også her ble det påpekt at det er vanskelig å kommunisere på tvers av fagfelt fordi man snakker forskjellig språk. Det kom også et forslag om å minske legens ansvar og heller gi individet i oppgave å utforme en liste over mulige og ønskede arbeidsoppgaver.

Statsråden og statssekretæren fikk en omvisning gjennom inspirasjons- og kunnskapstorget. Noen av fremviserne fikk også anledning til å fortelle litt fra presentasjonene.

Tilbakemeldinger fra arbeidsminister Anniken Huitfeldt og statssekretær Kjell Erik Øie

Etter å ha fått en omvisning på Åpen arena, inkludert presentasjoner av resultatene deltakerne hadde kommet frem til, avsluttet Huitfeldt og Øie med å si noen ord om sine tanker om helse og arbeid og hva de ser som utfordringer fremover innen arbeid og helse. De ga også noen konkrete tilbakemeldinger på innspill de hadde fått fra deltakerne.

Huitfeldt siterte en av deltakerne som mente det kunne være vanskelig å avgjøre lengde på sykmelding basert på diagnosen «frisk men bekymret».

Samarbeid er løsningen

Arbeidsminister Anniken Huitfeldt fortalte at selv om hun bare hadde vært på arrangementet i én time, så merket hun et enormt engasjement og trøkk. Hun mente også hun hadde fått mange svar i løpet av denne korte tiden.

Ministeren innledet med å gå gjennom de store politiske tiltakene på feltet de siste ti årene; innføring av normert sykemelding, endret finansiering av sykepenger og IA-avtalen. Hun poengterte at tross andre spådommer så går sykefraværet ned i Norge, og at dette i stor grad skyldes økt samarbeid mellom flere aktører innen helse og arbeid.

En annen viktig sak for Huitfeldt var gradert uførhet og normert sykemelding basert på diagnose. Hun nevnte blant annet forandringene i uføretrygden fra og med 2015 hvor det vil bli mulig for trygdede å jobbe mer uten å miste trygden.

Et tema flere deltakere tok til orde for i sine samtaler med ministeren var vanskelighetene med at en diagnose skal være grunnlag for normert sykemelding. Når Huitfeldt fra talerstolen nevnte at en diagnose jo ikke sier noe om hvem du er, ble det spontan applaus i salen. Men ministeren understreket at hvis gradert sykemelding skal fungere er det viktig med en holdningsendring. Det må for eksempel bli slutt på at man tenker at en pasient skal bli *helt frisk* før de kommer tilbake på jobb. Arbeidsplassene må bli flinkere til å forholde seg til de som har det vanskelig i arbeidssituasjonen. Spesielt gjaldt dette den økende gruppen med lettere psykiske lidelser.

- Det viktig at hver enkelt som jobber i systemet følger opp sine brukere og pasienter inn i gråsonene, sa statssekretær Kjell Erik Øie.

Innovasjon må forankres i *best practice*

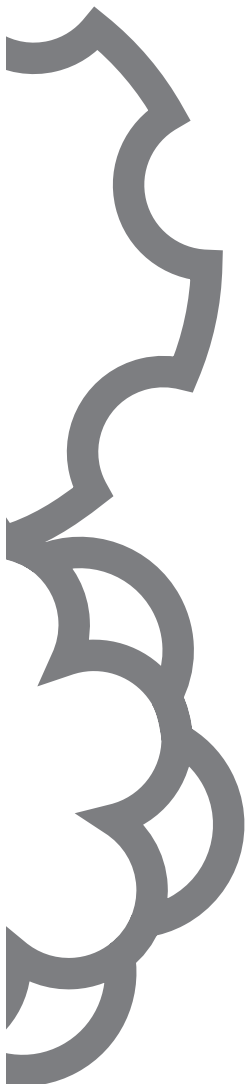
Statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet Kjell Erik Øie fortalte at det ikke er ofte at representanter fra Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeidsdepartementet prioriterer å være på samme sted til samme tid. Derfor mente han deltakerne kunne ta det som et signal på at et tettere samarbeid mellom disse er ønskelig.

Øie roste arrangementet og mente det her var skapt en arena hvor det var mulig for brukere, fagfolk og forskere å møtes og snakke sammen. Det er viktig å finne ut av hva som kan virke i fremtiden med de endringene og utfordringene arbeid og helse nå står overfor.

Systemperspektivet var viktig for Øie. Han poengterte at vi aldri kan omorganisere vekk gråsonene i et system. Heller enn å tenke at det er mulig å få til et perfekt system, er det viktig at hver enkelt som jobber i systemet følger opp sine brukere og pasienter inn i gråsonene, og ikke slipper dem før andre fagfolk tar over. Samarbeid mellom aktørene er derfor viktig; å kjenne hverandres kompetanse og vite hvor man skal ringe i forskjellige tilfeller. Man er avhengig av å snakke sammen, siden ingen sitter med all kompetanse som skal til for å løse et problem. Det er også viktig å huske at systemet er til for folk, ikke folk som er til for systemet. Endringer må derfor skje i systemet og ikke med folk.

I likhet med arbeidsministeren, var statssekretær Øie interessert i å se mindre på diagnose og mer på hva man kan yte. Da må det også til en kultur- og holdningsendring hos både leger og helsetjenester; arbeid må kunne ses på som noe som kan gjøre deg friskere. Det må også kunne åpnes for å være på jobb selv om man er litt sjuk.

Til sist tok Øie opp en viktig utfordring for Norge som helsenasjon. Han mente Norge er et prosjektland, der det finnes mange gode ideer og prosjekter, og hvor det nå er viktig å forankre disse ideene i daglig praksis på institusjonene rundt omkring. Hvordan en kan gå fra innovasjon til *best practice* er en av de mest krevende utfordringene helse-Norge står overfor nå.

Program, innhold og prosesser på Åpen arena 2013

Denne delen av rapporten beskriver programmet på Åpen arena kronologisk og viser bilder fra innovasjonsprosessene.

Dag 1 av Arbeid og helse - Åpen arena

Arenaen ble styrt av tre innovasjonsveiledere, Marianne Sempler, Steen Elsborg og Toril Dale. Dag 1 av Arbeid og helse – Åpen arena åpnet med en velkommen til alle deltakere ved innovasjonsveilederne.

Et viktig poeng for veilederne var å understreke at dette er en innovasjonsarena. Det vil si at ved starten av arenaen visste ennå ingen hva som ville bli resultatet, verken deltakere eller arrangører. Målet var å få frem og dele kompetansen og kunnskapen til alle som deltok og bruke den til å skape noe sammen.

Steen Elsborg, Marianne Sempler og Toril Dale visste selv ikke hva som ville bli resultatet av arenaen.

I storsalen var det satt opp bord med plass til ca. åtte personer. Fokuset skulle være rundt bordet og på samtalene og dialogene deltakerne imellom, ikke på det som skjedde på podiet.

Visjoner for Åpen arena 2013:

- At vi har bygget broer mellom arbeid og helse
- Stor relevans for den enkelte deltaker og dennes organisasjon
- At vi har opplevd samhandling, innovasjon i praksis og skapt resultater å vise fram på dag 2
- Energi, moro og gode dialoger og at alle deltakere har jobbet og bidratt!

Det ble formidlet at innholdet på arenaen for det meste ville bestå av ledete innovasjonsprosesser. Selv om det ville bli mange prosesser, ble det poengtert at ingen prosess er uten mening og at det er mulig å få kunnskap ut av alt. Individets eget ansvar ble understreket; for å få noe ut av prosessen må man stille seg åpen og delta aktivt selv.

Deltakernes arena og det første møte med alle de andre

Oppmerksomheten til deltakerne ble først henledet til de fire hjørnene som oppsummerte de fire foregående arenaene. Arbeid og Helse – Åpen arena er ikke ment å være en enkeltstående begivenhet, men er en del av en større og pågående prosess. Deltakerne fikk starte dagen med å vandre mellom bannerne for å se og bli kjent med hva arrangementet Åpen arena har hvert de foregående fire årene. Mange hadde vært med på en eller flere og noen var nye. Noen av temaene er fortsatt like relevante som de var for fire år siden, noen er ikke lenger aktuelle og nye er kommet til.

Deretter ble oppmerksomheten ledet mot nåtiden, representert ved kunnskapstorget som viste frem gode tiltak her og nå. Til slutt ble de oppfordret til å vende tankene mot fremtiden og hva som fremover kunne bygge broer mellom arbeid og helse.

Dialogcafé

Dialogcaféen ble brukt til å utforske utfordringene slik at deltakerne fikk et eierskap til dem, for så å kunne velge hvilken av de tre utfordringsområdene de ville jobbe videre med. Hvert bord hadde fått en fargeballong som symboliserte hver av de tre utfordringsområdene.

Deltakerne i gruppene ble oppfordret til å presentere seg og deretter dykke ned i utfordringene de var interessert i. Det ble lagt vekt på hva deltakerne tok med seg inn i situasjonen. Gruppene ble satt sammen på tvers av fagkompetanse, yrkesbakgrunn og institusjoner.

Dialog var et nøkkelbegrep gjennom hele arrangementet. Deltakerne hadde på forhånd blitt tilsendt boken *Dialog. En praktisk veileder* av Lise Hannevig og Marjorie Parker med tips om hvordan å få til en god dialog og å lære gjennom dialog.

Noen hovedpunkter fra boken ble presentert fra podiet:

Dialog er å

- Lytte med fokusert oppmerksomhet
- Stille spørsmål med genuin interesse
- Utsette vurderinger
- Identifisere og utforske antagelser

Dialogen ble brukt som verktøy for å komme inn i problemstillinger og se perspektiver i dem.

Ha det gøy og skap energi, da arbeider man best!

Store postits; «Big notes for big ideas».

Som sedvanlig på Åpen arena ble deltakerne utstyrt rikelig med tusjer, muligheter til å skrive på papirduker, samt postits en masse.

Innovasjons-camp

Som en innledning til arbeidet med utfordringene oppfordret innovasjonsveilederne til ikke å skyte hverandres ideer ned. Deltakerne ble også tatt med på en oppvarmingsrunde for å gjøre klar hodet for arbeidet som ventet med utfordringene.

Noen prinsipper for innovasjons-camp:

- Ingen prosess uten mening
- Innovere sammen, skape læring
- Bygge på hverandre, blomstre i fellesskap
- Ingen felles pauser
- Spørsmålsvegg til spørsmål og kommentarer, som oppstår underveis
- Oppvarmings- og kreativitetsoppgaver for å frigjøre *mindset*, det sosiale rom/relasjonene

- Finn en annen deltaker med samme sko som deg selv.

- Finn en annen deltaker som er like høy som deg selv.

Nettverksbygging er en viktig del av Åpen arena og oppvarmingsoppgavene knyttet til å utløse deltakernes kreativitet var også egnet til å stifte hurtige bekjenskaper med sine meddeltakere. Blant annet fikk alle i oppgave å finne noen som rakk like høyt som dem når de strakk seg. En annen oppgave var å finne, og snakke med, noen som hadde like sko som en selv.

Deltakerne finner bildekort som kan illustrere deres drømmescenario/fremtidsvisjon

Deltakerne rundt bordet bygger videre på hverandre bilder og ideer.

Drømmescenariet/fremtidsvisjon

Oppvarmingen munnet ut i at deltakerne skulle se for seg et drømmescenario/fremtidsvisjon og deretter finne noen bildekort de kunne illustrer det med. Arbeidet med drømmescenariet/fremtidsvisjonen var deltakerenes første konkrete arbeid med sin valgte utfordring.

I drømmescenariet forente man de kreative øvelsene med den konkrete problemstilling man skulle finne en løsning på. Dette var en teknikk for å sprengre grensene for boksen man vanligvis tenker innenfor. Ved å la deltakerne i gruppen legge ut kort etter tur i to runder, tegnes et drømmescenario eller fremtidsvisjon der problemet er løst.

Aktiv middag

Dag 1 av Åpen arena ble avsluttet med en aktiv middag med kulturelt innslag ved den musikalske innovatøren Ole Hamre. Også under middagen ble det oppfordret til å bygge nettverk ved å snakke og diskutere utfordringene med nye mennesker.

Dag 2 av Arbeid og helse - Åpen arena 2013

Dag nummer to ble i stor grad viet ferdigstilling av arbeidet med utfordringene og visualisering av hva de forskjellige gruppene hadde kommet frem til. Dagen startet med en oppsummering av gårsdagen i bilder. Så ble deltakerne bedt om å se på mulighetene i utfordringene de hadde diskuterte dagen før.

Walk&Talk

Under denne delen av programmet ble deltakerne oppfordret til å reflektere individuelt over mulighet og utfordringer i eget arbeid og i egen virksomhet. Deltakerne skulle først reflektere over og skrive ned en helt egen utfordring i et *Walk&Talk*-hefte. Så ble gruppene helt vilkårlig satt sammen tre og tre etter hvert som de kom ut. Én skulle så fortelle kort om sin utfordring, så skulle de to andre diskutere denne utfordringen uten at den første deltok eller forklarte, men kun lyttet til de to andre. Den lyttende kunne da skrive ned i heftet sitt de innspill, ideer eller vinklinger hun/han ønsket å ta med seg.

Walk&Talk ble en oppkvikker der deltakerne fikk litt frisk luft. Det var -10 grader ute, men mange tok likevel gåturen langs vannet ved hotellet.

Visualiseringen av diskusjonene

Presentasjonene tar form

Hver gruppe ble oppfordret til å lage en visuell presentasjon av hva de hadde kommet frem til. De ble også bedt om å velge ut og understreke sitt budskap på en tydelig måte. Et av verktøyene deltakerne ble introdusert for var forhåndslagde *templates*, eller presentasjonsmaler. Dette er visuelle maler som egner seg for å synliggjøre komplekse fremstillinger på en liten flate, gjennom bruk av symboler og metaforer (Toppen av fjellet, veien videre, livets tre osv.) Se [Vedlegg 5](#)

Den yngste og eldste på hver gruppe ble valgt ut. Den yngste ble tildelt tittelen produksjonssjef, mens den eldste ble prosessjef. Produksjonssjefen tok ansvaret for at gruppen valgte presentasjonsform og passet på alle praktiske ting som skulle kunne ut i produksjonen av en plakater. Prosessjefen fikk ansvar for innholdet, for at alle fikk kommet frem med sine synspunkt, og fikk rundet av arbeidet på en ordentlig måte. I tillegg ble en person fra hver gruppe valgt ut til å ta ansvar for gruppas innspill til Raskere tilbake.

Det ble rigget til et produksjonsrom ved siden av storsalen utstyrt med templates, tusjer, teip og alt deltakerne måtte trenge for å produsere en visualisering av utfordringsområdet de hadde tatt for seg.

Alle deltakernes bidrag ble samlet hengt opp på den ene veggen i storsalen.

Fremlegg av presentasjoner

For hvert hovedområde ble det valgt to personer som fikk ansvaret for å samle gruppens innspill og presentere denne videre til arbeidsminister Anniken Huitfeldt og statssekretær Kjell Erik Øie. Så startet en innsjutt for å klargjøre alle presentasjonene til ministrenes besøk.

Da ministeren og statssekretæren kom på besøk fikk de først en omvisning på kunnskapstorget. Deretter ble de geleidet gjennom storsalen og fikk se presentasjonene fra alle gruppene. Huitfeldt og Øie fikk en grundig gjengivelse av arbeidet som var gjort på arenaen fra de som var valgt ut til å fortelle om hvert utfordringsområde.

Statsråd Kjell Erik Øie og arbeidsminister Anniken Huitfeldt fikk også innspill fra noen diskusjonsgrupper.

Avrundende ord fra arbeidsminister Anniken Huitfeldt og statssekretær Kjell Erik Øie

Etter omvisningen der statsråden og statssekretærens fikk ta del i hvilke emner, utfordringer og løsninger deltakerne hadde jobbet seg gjennom i løpet av to dager på Åpen arena, var det de besøkenes tur til å dele sine tanker med deltakerne.

Svein Kostveit, direktør for Rehabiliterings-senteret AiR, ønsket statsråden og statssekretæren velkommen og takket for at de kom. Han understreket hvilken inspirasjon det var for fagfeltet at representanter fra den politiske ledelsen deltar på arenaen gang på gang. Huitfeldt og Øie holdt deretter hver sin tale med tanker om helse og arbeid og hva de så som utfordringer fremover innen arbeid og helse. De ga også noen konkrete tilbakemeldinger på innspill de hadde fått fra deltakerne.

- Det er til stor inspirasjon for oss at den politiske ledelsen deltar på arenaen gang på gang, sa direktør ved Rehabiliteringssenteret AiR Svein Kostveit.

Helt til slutt var det åpen mikrofon for å komme med spontane tilbakemeldinger.

Presentasjoner for deltakerne

Etter at ministeren og statssekretæren hadde talt var det tid å dele presentasjonene med alle deltakerne. Representantene for hvert utfordringsområde fortalte kort hva gruppene hadde snakket om og hva de hadde delt med representantene fra departementene.

Avsluttende kommentarer

Til sist gjensto det bare å avslutte og takke for deltakelsen. Innovasjonsveilederne takket for kjempeinnsats og oppfordret deltakerne til å takke hverandre, og seg selv, for å ha bidratt på arenaen.

Det ble også tid til noen spontane tilbakemeldinger fra deltakerne:

- Det ble takket for bidraget fra forskerne.
- Dag 1 hadde vært hektisk og til tider frustrerende, men dag 2 hadde vært givende og båret frukter.
- Det er positivt med nettverksbygging, selv om det er slitsomt.
- Statsrådene virket som om de hadde med seg perspektiver som mange her på feltet er enige i.

I løpet av arenaen var det mulig å dele tanker og tilbakemeldinger med arrangører og andre deltakere. Tankene deltakerne delte kan leses i [Vedlegg 6](#).

Evaluering

Etter arenaen ble det sendt ut en evaluering på e-post. Evalueringsrapporten er lagt ut på Arbeid og helse – Åpen arena 2013 sin nettside [Evalueringsrapporten finner du her](#).

Vedlegg:

[Vedlegg 1: Rapport fra prekonferansen 15.01.13](#)

[Vedlegg 2: utfordringer, endelig liste](#)

[Vedlegg 3: Deltakere på kunnskapstorget](#)

[Vedlegg 4: Resultatene](#)

[Vedlegg 5: Templates](#)

[Vedlegg 6: Spørsmål og kommentarer underveis på arenaen](#)

